

Portoriški delavci pokazali svojo politično moč

Politično so revoltilirali proti domačim bogatinom in izkoriščevalcem.

Washington, D. C. — Portoriški delavci napoli sestradani, tepeni od policajev in prebivajoči v slabih bivaliških so politično revoltilirali proti domačemu vladajočemu razredu in agentom ameriških korporacij na otoku.

Koalicija, ki je bila storjena med socialistično stranko, ki jo vodi Santiago Iglesias, in staro otosko republikansko stranko, je osvojila skoraj polovico mandatov vsake zbornice v otoski zakonodajni in skoraj polovico občinskih zastopov na otoku.

Antonio Barcelo, predsednik otoskega senata in vodja reakcijske manjšine več ko dvajset let, je prejel manj glasov kot Iglesias, predsednik Svobodne delavske federacije in socialistične organizacije. Zdej se ponovno štejejo glasovi, ako Iglesias res ne bo imel večine v senatu, odkar je postal vodja višje zbornice. Brzojavka, ki jo je prejel biroj za otoske zadeve, pripoveduje, da bo mogoče ponovno štetje glasov o izvolitvi enajst senatorjev in 21 članov nižje zbornice Barcelove alijance proti 8 senatorjem in 18 članom nižje zbornice Iglesiasove koalicije v Mayagvezu, kjer sta prizadeta dva senatorja mogoče premakniti ravnotežje na stran koalicije. Koalicija bo imela 10 senatorjev, Barcelova alijanca pa devet. Koalicija je zmigala v 33 občinah, kar znači močno opozicijo napram diktatorskim smernicam sladkornih velekompanij.

Portoriška zakonodajna zboruje samo tri mesece v vsakem letu. Iglesias ostane tajnik Panameriške delavske federacije, ki ima svojo pisarno v Washingtonu. Njegova socialistična stranka na otoku je navadna delavska stranka. Njen program obstoji v izvojevanju višje mezd, svobodo do organiziranja, socialnem zavarovanju, kmečkih kreditih, boljših šolskih cest, javni naprave za ohranitev zdravja in enaki razdelitvi davkov.

Iglesias bo mogoče le malo napredoval zaradi svoje koalicije v levim krilu republikanske stranke v zboljanju gospodarskih razmer na otoku. To levo krilo stare republikanske stranke obstoji iz malih obrtnikov in kmetov ter boljše plačanih delavcev. Ampak njegova zmaga napravi konec strahovanju delavcev od strani velikih korporacij. Več ko 120 tisoč izmed 252 tisoč glasov je bilo oddanih za socialistično-napredni program.

Calles bo vodil železnico?

Mexico City, 26. nov. — "Excellior" poroča, da bo predsednik Calles imenovan članom direktorija mehiške državne železnice, ko poteče njegova predsedniška služba prihodnji petek, nakar bo izvoljen predstojnikom železnice. Začasni predstojnik Mehike, Portes Gil, nastopi svojo službo 1. decembra.

Samci v Turčiji morajo plačati davek.

Carigrad, 26. nov. — Turška vlada je sklenila naložiti težak davek na celibat ali samstvo. Okrog 80,000 Turkov, ki se ne želijo oženiti, bo prizadeh. Na zagotovi vdovam ponovno omočitje, je vlada določila denarno podporo za vdove, ki si poiščejo lenina.

Nesreče v zraku; pet mrtvih.

Cleveland, O. — Dva poštna aeroplana sta v nedeljo padla na tla v Ohio in oba pilota sta našla smrt. Kriva je bila megla.

Seokong, Maas. — Tri osebe so se ubile v nedeljo, ko je letalo padlo na tla v bližini tega mesta.

Izpor jeklarskih delavcev v Nemčiji še traja

Delavci zmagali na apelacijskem sodišču, toda magnetje so se pritožili. Velika beda med proletarci.

Berlin, 26. nov. — Državno delavsko sodišče v Duisburgu je v soboto odločilo, da je izpor 250,000 jeklarskih delavcev v Porurju protipostaven. Sodišče je odredilo, da jeklarski baroni takoj odpro tovarne in plačajo stroške sodnijske procedure. Magnetje pa so izjavili, da ne sprejmejo razsodbe in vložili so apel na najvišje sodišče v Leipzig.

Medtem pa vlada plačuje podporo izprtim delavcem. Kljub tej podpori narašča beda v delavskih družinah. Pojavljajo se tragedije. Pred par dnevi je neki delavec v Kolnu ubil z ročno granato svojo hčerko in samega sebe. Pustil je pismo, v katerem pravi, da ni mogel več gledati, kako je trpel njegov otrok vsled pomanjkanja.

V Nemčiji je danes tri milijone delavcev brez dela.

Sovjetski predstavnik ugovarja govorilcem

Trdi, da je letina dobra in ni nobene nevarnosti za stradanje v velikih mestih.

Washington, D. C. — Boris E. Skvirsky, ravnatelj Sovjetskega informacijskega biroja, je podal izjavo, v kateri pravi, da so bile govorice zunaj Rusije o slabi letini v sovjetski Rusiji neresnične. Te govorice so bile sporočene brojavne britanskemu in ameriškemu tisku ter so pripovedovale o kmečkih revolucijah in lakoti v ruskih mestih.

Skvirsky pravi, da se je žita pridelalo okoli 500,000 bušjev nad pridelkom leta 1927. Pridelki so tako veliki kot v predvojnem času. Kmetje prodajajo žito v večjih množinah in po višji ceni kot lani. Pridelali so po vojni tudi še največ bombaža in sladkorne pese.

On pravi, da je res, da so nekateri protikonstruktivni kulaki, bogati kmetje, postali spekulanti in posredovalci pod stariim režimom. Ti se upirajo davčnemu sistemu, ki pomaga potrebnim kmetom, kot se upirajo izobrazbi v vaseh. Posebno obsoja lokalne novinarje, ki poročajo o njih nelegalnih aktivnostih in sabotazi napram novim vaškim kulturnim in zdravstvenim ustanovam. Sovjetske časopisje je poročalo, da so kulaki povzročili umor 50 teh novinarskih poročevalcev in vaških učiteljev v zadnjih treh mesecih. Iz tega so napravili kmečko revolucijo, ki so jo iz Pariza brzojavili v svet, v kateri je bilo ubitih 500 sovjetskih uradnikov.

Sovjetske finance so v boljšem stanju, kot kdaj prej po vojni. Industrijska produkcija je napredovala za 20 odstotkov v zadnjem letu in je bila za 25 odstotkov višja kot v letu 1913. Tako pripoveduje Skvirsky.

Glede separistične revolucije v Ukrajini pravi Skvirsky, da je to slav dovpij, ki je bil poslan iz Bukarešte in je pripisoval, da je revolucija uničila pet mest. Ameriški poročevalci so hoteli na lice mesta in izvedeli, da ni bilo nobenega nepokoja.

Skvirsky meni, da so bile te vesti, ki so naznanjale upropastenje sovetov, poslane v svet, da škodijo kreditu sovjetske Rusije v tujemstvu. Končno Skvirsky pojasnjuje, da je nastanek ameriške sovjetske trgovine in boljši stik z ameriškimi biznisiški krogi in sovjetskimi produktivnimi organizacijami povzročil med fabrikatorji naravnost desperatno aktivnost.

DELAVCI BOSTONA ZA BROOKWOODOV APEL

Delavski listi kričim Amerike se izrekajo za nepristransko zaslišanje.

Boston, Mass. — Bostonska centralna delavska unija se je v soboto glasovoma proti enemu izrekli, da odobrava apel, ki ga je izdelal A. J. Muste v imenu Brookwoodovega delavskega učilišča, da konvencija Ameriške delavske federacije v New Orleansu dovoli ravnateljskemu odboru učilišča predložiti svojo zadevo konvenciji. Muste obtožuje, da je eksekutivni svet Ameriške delavske federacije priporočil delavskim unijam, da umaknejo svojo podporo Brookwoodovemu učilišču. Proti delavskemu učilišču ni bilo uvedene nobene preiskave, pa tudi zaslišanje mu ni bilo dovoljeno.

Delegatje so odobrili Mustejev priziv, ko so alili zaključek eksekutivne Ameriške delavske federacije. Delegatje so se izrekli, da ne verjamejo v obsodbo delavskih institucij brez obravnave.

Delavski listi kričim Združenih držav zahtevajo in priporočajo, da se naj stvar pošteno obravnava in se Brookwoodovo učilišče preje zasliš, preden se obsodi. Urednik lista "Unionist" v Sioux City, Ia., pravi, da malo simpatizirajo z prizadevanjem dobrobrnih in flagmatičnih odličnjakov, ki se trudijo ubraniti močnim mislim gugalni dolin, z drugimi besedami, da ne smejo storiti ničesar, kar bi strahlo napihnjene avtoritete posebnih privilegijev in izrednih interesov. Mi radi vidimo, da nekdo, ki je dovolj podvzet, stori še nekaj drugega, kot da sedi na miru na svojem sedežu in ne gane nikamor.

V prilog Brookwoodovega delavskega učilišča se izrekajo listi "Minnesota Union Advocate", "American" v Louisville, Ky., "Advance", organ krojaških delavcev, "Oregon Press" in drugi delavski listi.

Angloži imajo letalo iz prozorne snovi

Aeroplan bo v zraku neviden — In topovi naperjeni v zrak v vojnem času bodo brez pomena.

London, 26. nov. — Angloška vlada gradi v Nottinghamu za poskušnjo aeroplan, ki bo v zraku neviden. Strokovnjaki, ki si veselja manejo roke, pravijo, da vsi topovi, ki se izdelujejo proti letalom, bodo brez koristi v bodoči vojni, ker novega letala ne bo nihče videl.

Novo letalo se zgradi iz pravkar iznajdenega materiala, ki je podoben steklu, a se ne drobi in je trd kakor kovina. Temu materialu so dali ime "plasn". Vsi deli aeroplana, tudi cevi za plin, olje in vodo, so iz te snovi; edini motor in žice so iz navadne kovine. Ker je "plasn" prozoren kot steklo, bo imel pilot perfektno vidnost na vse strani skozi stene svoje kabine. Graditev novega aeroplana je v strogi tajnosti.

Hoover dospel v Honduras.

Amapala, Honduras, 26. nov. — Herbert Hoover je danes stopil tukaj na suho z ameriške bojne ladje "Maryland", ki ga nosi na turo "poslanstva dobre volje" po Južni in Centralni Ameriki.

Estonija uvedla smrtno kazen.

Reval, Estonija, 26. nov. — Estonska zbornica je sprejela določbo smrtne kazni kljub protestu socialistov. Končno je bil sprejet predlog socialistov, da so žene izvzete od smrtne kazni.

Ameriški in nemški kapitalisti osvoje Rusijo

Značilne vesti iz Berlina. S Hooverjevo administracijo se pričakuje preobrat.

Berlin, 26. nov. — Berlinski listi se obširno bavijo z novimi ekonomskimi odnosi med Združenimi državami in Sovjetsko unijo, ki pridejo prihodnje leto, ko Hoover vzame vajeti Amerike v roke. Tukajšnji finančni krogi so uverjeni, da Hoover prizna sovjetske in ameriški kapital začne z veliko ofenzivo za osvojitve ruskih trgov. Hoover pozna Rusijo osebno, in ker je navihani businessman, ne bo pustil, da se ne bi Američani v polni meri poslužili lepih prilik v sovjetski republiki.

Nemci še vidijo znamenja na obzorju. Kredit, ki ga je dala General Electric Company sovjeto, ni bil brez gotovih garancij iz Amerike. Dalje je Charles S. Dewey, ameriški finančni kontrolor poljske državne banke, obiskal Moskvu zadnje tedne. Dewey vsekakor ni šel gledat na uro v Moskvu.

Berlinska "Boersenszeitung" svetuje nemškim bankirjem in drugim kapitalistom, ki imajo kapital za investicije, naj kooperirajo z Amerikanci in osvoje vse ruske trge in industrijska polja, ki so na razpolago.

Medtem pa nemški korespondenti javljajo iz Moskve, da sovjetska vlada rada vidi ameriški in nemški kapital v Rusiji. Sovjetski voditelji neprenehoma naglašujejo, da "Rusija, Nemčija in Amerika imajo paralelne interese".

Velika bitka v klopri

40 vstašev pod vodstvom duhovna oblažila mrtvih na bojišču.

Mexico City, 26. nov. — Takozvani katoliški rebeli nadaljujejo svoje aktivnosti v državah Jalisco, Colima in Michoacan. Zadnji teden je bilo več kot 20 spopadov med vstaši in federalnimi četami. Vstaši navadno napadajo mesteca, v katerih ni vojaških posadk. Napadi so banditskega značaja, kajti vstaši poberejo vse, kar morejo in hitro izginejo v hribe in gozdove.

Zadnji petek je okrog 500 vstašev napadlo Atotonilco v Jalisco, bli topot so našli na vojaško četo, katero je vodil polkovnik Riccardo. Pet ur je trajala vroča bitka, končno pa so morali vstaši pobegniti, ko niso mogli biti kos strojnici, ki jih je neusmiljeno kosila; približno 40 mrtvih vstašev je ostalo na bojišču. Bežeči vstaši so na drugi strani hriba treli ob drugo vojaško četo, ki je šla prvi na pomoč. Zajeti od dveh strani so ponovno krvavo plačali svojo avanturo; komaj petdeset je ušla živih in med temi je srečno odnesel pete tudi njihov voditelj, katoliški župnik Joaquin Pedroza, ki je še eno leto aktiven med rebeli.

Medtem pa so se pojavili katoliški letaki v glavnem mestu, ki so naznanili "veliko zmago s pomočjo kralja Krista na bojišču."

Prva odškodninska tožba v aferi "Vestrisa".

New York City. — Orrin S. Stevens iz Bostona je prvi vložil pri tukajšnjem zveznem sodišču tožbo proti parobrodni družbi Lampert & Holt za odškodnino v vsoti \$52,000 za njegovo ženo, ki je utonila s parnikom "Vestrisa" vred. Stevens, ki je svojo ženo potoval v Buenos Aires na "Vestrisu" in se rešil ob času katastrofe, navaja v obtožnici, da parnik ni bil za plovbo, opirajoč se na zapriseženo izjavo priči pri preiskavi.

STAVKA ČEV-LARJEV RAZ-GALILA BEDO

Priganjanje čevljarških delavcev je tako dovršeno, da nimajo časa se usekniti.

Lynn, Mas. — Stavka pet sto čevljarških delavcev, ki so zastavkali proti znižanju mezd, je razgalila v tej industriji razmere, ki niso znane ljudem, ako ne delajo v tej industriji. Kompanije, ki so znižale mezd, so: Unity Shoe, Strout-Stritter, Standard Shoe, Walden in Perry in Washington Shoe kompanija.

Ko so te kompanije znižale mezdavo svojim delavcem, so jo znižale tudi kompanije v Haverhillu, kjer je organizacija čevljarških delavcev sprejela znižanje mezd za deset odstotkov. Državni odbor za izravnavo spоров v industrijah je soglašal z argumenti čevljarških podjetnikov.

V teh pet tovarnah dela več ko dva tisoč delavcev in delavci. Delavci so pocepjeni v razne kategorije. Ti delavci so vednoma plačani od kosa. Plačilo je preračunljeno na devetdeset odstotkih zaslužka drugih čevljarških delavcev. To pomeni, da morajo delavci delati kot ura, da skoraj nimajo časa si obriati nos, da zaslužijo minimalno mezd.

Tu so stroji, ki robijo usnje, stroji za likanje pete, tlačenje razne kose usnja skupaj, šivanje usnje, likanje usnje itd. Vsi ti stroji se sujejo in obračajo z monotonno in izredno hitro in najmanjša neopazna pomanjarsa se delavca pri stroju. Delavci pa morajo hiteti, ako šele kaj zaslužiti.

Vrh tega so pa še druge nevarnosti. To pove eksplozija v čevljarški tovarni v Lynnu. Pri tej eksploziji je izgubilo več ko dvajset oseb svoje življenje. Material, ki se prav rad zaneti in vžge, tvori izredno nevarnost v teh tovarnah. Lynški župan Bauer je odredil, da deset čevljarških tovarnen izseli iz mesta. Toda župan se ni pobrigal, kako se naj delavci zaščiti pred eksplozijo v teh tovarnah. To menda ni njegova naloga.

Iz tovarnen za čevlje prihaja neprijeten duh od kavevka, razpuščenega cementa in drugih reči. Obiskovalci, ki pridejo pogledat take tovarne, jih hitro zapuste. Ampak delavci morajo ostati na delu, ako hočejo prehraniti sebe in svoje družine. V tovarnah ni nobenih naprav, ki bi odvajale ta neprijetni duh, ki postaja s časom neprenealjiv z ropotom strojev, ki pretresa živce delavcev in delavk.

Nemec aretiran radi vroma v ameriški konzulat v Zagrebu.

Zagreb, 26. nov. — Neki Nemec z imenom Schafer je bil aretiran pod obtožbo, da je z drugimi vred vromil v tukajšnji ameriški konzulat v noči 18. vembra. Policija smatra, da je Schafer član mednarodne gange, ki ponareja in prodaja ameriške potne liste imigrantom. Vlom v konzulat je bil izvršen z namenom, da ukradejo potrebne pečate.

Kitajski se modernizira.

Nanking, 26. nov. — Kitajski ljudski vlada je odredila, da se stari kitajski koledar opusti in nadomesti s koledarjem, ki je v rabi v Evropi in Ameriki. Stari kitajski koledar se drži luninega leta in vsak mesec šteje zaporedoma 29 in 30 dni. Preobrat bo torej zelo težak in mučen zlasti za trgovce.

Olje v plamenu v Humuniji.

Bukarešta, 26. nov. — Velika rafinerija v Ploestu, v kateri se nahaja 300 ton surovega petroleja, je v plamenu. Škoda je ogromna.

Boj tiskarskih delavcev v državi New York

Bojna trobenta openšaparjev se poje in kliče k navalu.

New York, N. Y. — Tukaj bo prišlo zopet do boja proti organiziranim tiskarskim delavcem, ako izdajatelj listov izvrše svoje grožnje. Harvey J. Kelly je predsednik delavskega odbora podjetniške organizacije American Newspaper Publishers Assn. Kelly izjavlja, da se je treba bojevati proti sovjetizirani tiskaren.

Odborniki organizacije tiskarskih delavcev pa izjavljajo, da se Kelly bojuje proti praznim strahovom, ko so bili informirani, da Kelly amatra lokalne organizacije tiskarskih delavcev za sovjetce.

Odborniki izjavljajo, ako je organiziran delavec odlovoljen brez vstopa na krivično, tedaj so apelirali na skupni odbor, ki sestoji iz treh tiskarskih delavcev in treh podjetnikov, da se krivica izravna. Ako se odbor ne more sediniti, tedaj se izvoli sedmi član tega odbora, ki izroči svojo sodbo.

Ali je to svet? vprašujejo odborniki unije tiskarskih delavcev. Sitnost s podjetniki je ta, da imajo v svoji aredi majhno in krčkavo skupino openšaparjev.

Ko je podjetniška organizacija A. N. P. A. obdržala svojo konvencijo, se je udeležilo le 77 članov. Kelly je igral sedveda veliko ulogo. Svaril je podjetnika, da se organizacija tiskarskih delavcev zdaj prizadeva priboriti akrajsani delavni čas. Fotografirski delavci se pogajajo za štirideset ur dela v tednu. Tipografska unija se pa približuje svojim lokalnim udjam v malih mestih, ko se sklopijo pogodbe za 48 ur dela v tednu. Makimalni delavni čas v tednu znese 44 ur, minimalni pa 40 ali pa še manj. To je cilj organizacije tiskarskih delavcev, je naglašal Kelly pred openšaparsko skupino tiskarskih podjetnikov.

Openšaparski odbor je poročal, da dvanajst izdajateljev prosi pomoči, da se slomi unija tiskarskih delavcev. Temu je ta odbor dodal, da je prilika ugodna, ker je dvanajst sto tiskarskih delavcev brez dela. Odbor ni navedel vira, kje je dobil te informacije.

ZA BOGATINE JE ŽIVLJENJE, ZA SIROMAKE PA SMRT.

Tako je jedro poročila demonstracije o človeškem zdravju.

New York, N. Y. — V New Yorku živite ob "zlatega obrežju", pa bodete živeli. Zivite v New Yorku na vzhodni strani, pa bodete kmalu umrli.

Tako je jedro poročila, ki ga je sestavila bellevue-yorkvillška demonstracija. Borzni mešetarji, spekulanti, finančniki in podjetniki žive v Murray Hillu v sekciji v New Yorku. Tu umrje proporno polovica manj ljudi kot delavcev, ki prebivajo v sloveških nižinah — slumih okoli Prve avenije. Kdor tega ne verjame, naj pogleda v zdravstveno poročilo.

Tablica umrlivosti kaže, da jih v odličnem distriktu umrje 12 od tisoč, v delavskem pa 21 od tisoč. V siromašnem distriktu umrje 93 detet na tisoč, v cellem New Yorku pa le 63 od tisoč. Umrljivost detet ni mogoče primerjati z umrljivostjo otrok v bogatih distriktih, ker se v teh distriktih rodi zelo malo otrok.

Trochijev tajnik umri za gladovno stavko.

Berlin, 26. nov. — Nemški komunistični list "Volkswille" poroča, da je Leon Trochijev tajnik Butov umrl v ruski ječi po več tednih gladovne stavke. List dostavlja, da je sovjetska cenzura zamolčala Butovo smrt.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjena država (izven Chicaga) \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta; Chicago in Cicero \$7.50 na leto, \$3.75 za pol leta, in za inozemstvo \$9.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year; Chicago \$7.50, and foreign countries \$9.00 per year.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

133

Datum v oklepaju n. pr. (Oct. 31-1928) poleg valnega imena na naslovu pomeni, da va mje s tem dnevom potekla naročnina. Ponovito jo pravčasno, da se vam ne ustavi list.

PREIZKUŠNJA JAVNE VESTI.

Ko je olje zadišalo po Ameriki tako močno, da so si ljudje pričeli tiščati nos in preiskavati, od kje ta duh prihaja in na kakšen način se je ta duh pričel razširati po ozračju, so pronašli, da je Harry Sinclair prispeval v volilni sklad republikanske stranke 160 tisoč dolarjev.

Javnost se je hudomušno zarežala in to rezanje je vznemirilo senatorja Boraha. Ta senator ima zelo tanko vest in ne trpi, da bi na stranki, h kateri on pripada, ostal tako velik oljni madež, pa se je odločil, da pozove strankine pristaje, da zberejo 160 tisoč dolarjev in jih pošljejo Sinclairju, češ, da ne marajo denarja, ki diši po olju. Tako bi se opral oljni madež na strankinem ščit.

Borahov namen je bil dober, kajti vsemu svetu je hotel dokazati, da je ščit republikanske stranke še vedno tako čist kot ob njenem rojstvu.

Ciniki so se zakrohotali in izbijali šale z Borahovim prizadevanjem. Borah je ostal resen. Drugi ljudje so ušibali, kaj Borah napravi z nabranim denarjem, ako ne doseže določene vsote. Ugibali in svetovali so, da ga Borah porabi za človekoljubne naprave in namene. Drugi so rekli, da se naj denar porabi za kritje strankinega deficita iz leta 1920. Prav hitro je Borah nabral okoli osem tisoč dolarjev. Začetek je bil torej dober. Minili so dnevi, tedni in meseci, minila je predsedniška kampanja in tudi že nekaj tednov po nji. A nabiranje denarja za povratek Sinclairjevega prispevka v sklad republikanske stranke je še vedno ostalo v začetnem stadiju.

Te dni pa časniki poročajo, da se je Borah odločil, da vrne tisti denar za povrnitev Sinclairjevega daru republikanski stranki, ki ga je še vedno okoli osem tisoč dolarjev, ljudem, ki so ga darovali.

Nekatere je zelo skrbelo, kaj senator Borah napravi z obrestmi od tega deparja. Senator jim je pa lakonično odgovoril: "Lahko rečem, da nisem nič računil za svoje delo."

Ciniki zdaj zdihujejo: "Ubogi Borah! Mislil je, da je danes svet še tak, kot je bil, ko je on bil še deček. Takrat Amerika še ni imela toliko milijonarjev, kot jih ima danes. Pa tudi ne tako bogatih, kot so dandanes. Človek, ki prehranjuje sebe in svojo družino s tem, kar zasluži s svojim umskim in ročnim delom, pa ne postane milijonar. Za človeka, ki postane milijonar, morajo drugi opravljati umsko in telesno delo. Ljudje, ki so bogati s sadovi umskega in telesnega dela drugih, pa ne mislijo na to, da se v sanjah, ako se pri manipuliranju s oljem tako zmeša olje, da močno zadiša, da bi oni dajali denar, da se odpravi smrad po olju."

Tisti, ki tako mislijo, kot Borah, morajo s svojim umskim in telesnim delom preživljati sebe in svoje družine in ne ostane jim nič, da bi darovali za milo, s katerim naj se izpere madež z republikanske stranke. Ako kaj takega store, odtrgajo sebi in svoji družini na življenjskih udobnostih. Ti ljudje menijo, da za zmiranje madežev s strankinega ščita naj darujejo oni, ki se toliko bolj rede, kolikor več je takih madežev, ako ostanejo nevidni.

V takih razmerah lahko Borah čaka do sodnega dneva, da se nabere 160 tisoč dolarjev, da zbrlje z njimi madež s ščita republikanske stranke. Borah je storil to, kar je mogel storiti po svoji vesti najbolje. Vrnil je denar onim, ki so ga dali za šajfo in lug—pravzaprav za šehto, iz katere bi republikanska stranka zopet izšla čista in svetla kot čisto rumeno in bliščeče zlato. Borah je pa za eno skušnjo bogatejši. Ako se bo iz nje kaj naučil in konsekvntno postopal po naukih, ki prihajajo iz te skušnje, tedaj se bo pridružil opoziciji v republikanski stranki proti stari gardi, ki se je v potu svojega obraza trudila potlačiti škandal, ko je prikupil iz Teapot Doma.

Ali bo Borah to storil? Mogoče! Mogoče pa tudi ne, kajti ta skušnja ga je osebno tudi prepričala, da ne more plavati proti toku, in plaval bo s tokom semintje in se upiral, da ga ne zanese v nevarni vrtinec.

Republikanska stranka se ne da več reformirati. Preveč je začla s pota, odkar je bil Lincoln izvoljen kot predsednik. Od tistega časa šteje v nji nekaj je oni, o katerem so voditelji stranke prepričani, da ne nasprotuje privatnim bizniškim interesom. Kdor se trudi in dela na to, da republikanska stranka v resnici zastopa ljudske inte-

rese, tega stranka porine iz važne pozicije in ga k večjem porabi za to, da ji pomaga k zmagi. Taki ljudje so obžalovanja vredni zaradi njih duševne slepote, ker ne morejo zapopasti, ako se tisoči obrnejo proti toku, da mora tok menjati svoj smer.

VESTI IZ NASELBIN

Sheboyganške vesti.

Sheboygan, Wis.—Ne morem si kaj, da tudi jaz izrazim svoje mnenje o Subljevem koncertu, ki ga je priredil v tukajšnjem Hrvatakem domu v nedeljo zvečer dne 11. novembra. Koncert se je vršil pod avspicijo lokalnih dveh pevskih društev, katerima gre hvala, ker sta se potrudila, da sta našega pevca dobila v to naselbino. Hvala jima gre v prvi vrsti zato, ker smo na Subljevem koncertu več dobili, kot smo sploh pričakovali.

Že s prvo pesmijo "Kje je moj mili dom" nas je očaral in samo ta pesem je bila vredna tiste vzpostopine, ki smo jo plačali. In kako sem se radostil in užival spev pesmice "Gor čez Jezero", v kateri pride tista ljubka, mila in omamljiva melodija in besedilo, ko pravi "Ko so me zibali, mamica moja..." Bil sem ves omamljen, divil sem se izvajanju naše pesmi na tako mojsterski način, kajti priznati moram, da slovenske pesmi preje še nikdar nisem ališal niti eno desetino tako lepo zapete.

Pel je pesem pokojnega Miroslava Vilharja—"Zagorski zvonovi", ki je krasna in tušna pesem. Sledile so druge in še druge, pa vse so bile tako lepe, tako krasne, bolj kot kdaj prej. Njih pomen je zadobil veliko večji zamah, besedilo in melodija je postala mnogo bolj bogata, v naši pesmi smo spoznali veliko lepega, veliko bogatega. Subelj nam je s svojim interpretiranjem naše mile pesmi odklenil vrata zaklenjenega kamrič. In veseli smo bili, da smo smeli vsaj za hip zreti v to kamričo vsaj enkrat, kajti tudi en sam pogled nas je prepečal in utrdil, da posedujemo Slovenci nekaj izrednega, nekaj finega, nekaj bogatega, ki je slovensko, ki je last čustvovanja nas samih.

Ob tej priliki se mi zdi umestno, da s sporočilom javnosti, da priredi Subelj kmalu po novem letu v auditoriju tukajšnje srednje šole koncert, ki bo v prvi vrsti namenjen ameriški javnosti. Torej gre ponovna hvala našima lokalnim pevskima društvoma, ki sta izpolnila, da je Subelj že nastopil v naši naselbini in s tem dal priliko, da so se zanj zainteresirali tudi ameriški prebivalci.

Naj še dodam, da se je za Subljev koncert v naši naselbini največ trudil naš splošno znani rojak Anton Zorman, ki je zelo delaven na kulturnem polju v naselbini med naprednim elementom. Ta napredna skupina naših rojakov preskrbi v vsaki zimski sezoni, da naša javnost vidi boljše igre, ki imajo globlji pomen, kakor pa igre, ki se navadno igrajo od druge strani. Naša dolžnost pa bodi, podpirati napredno strujo v naselbini, ki se trudi, da se naš narod povzdigne kulturno, pri tem pa ne gleda za nikakšen dobiček, kajti tu se ne gre za tem, pač pa da se tudi našo mladino zainteresira ter da se ji pokaže, česa smo zmožni in kaj imamo.

Kot neki Tone poroča v A. M., bodo v kratkem baje priredili neki "Koruzarji" na hribu igro z nadvse krasnim imenom—"Sraka in pavovo perje." No, saj takale igra jim tudi "paše." Tam na hribu pa so res "kunašne" glavice, namreč tisti "Koruzarji," kakor jih imenuje neki Tone v A. M. z dne 23. t. m. Naj še pripomnem, da je ta naš "Tone z doline" tudi "kupšten" človek, samo svetovni bi mu, naj pride ven iz doline na plan, da vidi svet, naj pride ven, da bo imel širše obzorje, da ne bo tako ozkočen in naj ne misli, da je njegova dolina vse svet. Ako to stori, mu bo odleglo, sedanja vročica ga bo pustila in postati zna res še fant od fare. Potem se tudi ne bo več iz gole nevoščljivosti jezil nad lokalnim naprednim elementom, ki se trudi dati slovenski javnosti nekaj boljšega, ki skuša pokazati lokalnim Slovincem preko doline, ki je obdana s kitajskim zidom mrščajstva.

Ker je navada, da naši rojaki vselej omenjajo delavske razmere, četudi to store takoj v začetku dopisa, naj tudi jaz ne opustim te navade. Delavske razmere v Sheboyganu niso ravno prepslane, le mezde so nizke in pičle, posebno v tovarnah, v katerih izdelujejo pohištvo, največ stole. Upamo pa, da bo kaj boljše sedaj, ko imamo novega predsednika, ki nastopi svojo službo dne 4. marca 1929, oziroma jo je že nastopil, kajti odpeljal se je na dolgo turo in to uradnim potom; sprejet bo prav po predsedniški. Tako je prav; čemu čakati po starem do marca! Sicer to nima za nas nobenega ali pa prav malo pomena, pa vseeno omenjam, ker sem eden izmed tistih, ki verjamejo v ameriško "prosperiteto," ker sem skoro gotov, da nam Mister Hoover priinese iz Južne Amerike veliko naročil, da bo "prosperiteta" še večja, če tudi ne za nas delavce, ampak za že itak bogate mogotce. Seprirem.

Slovenski delavski dom.

Detroit, Mich.—Slovenska naselbina v Detroitu v splošnem zelo hitro napreduje. Ako pogledamo samo na zapadno stran mesta, vidimo, da se je pomnožila v tekočem letu za precejšnjo številko, kar nam tudi pokaže vsaka večja prireditelj v Slovenskem delavskem domu. Dvorana, dani niti tako mala, je vedno natlačena, da je večni drenj in pehanje, kar je seveda za naše plesalce zelo nerodno. Da se pa temu odpravimo, je direktorij Slov. del. doma šel na delo in izdelal načrt za podaljšanje dvorane in preureditev večjega in modernjšega odra. Sklicana je bila v to avrno delničarska seja, katera je načrt odobrila in dala direktoriju polno moč, da istega izvede. Seveda je bilo tudi nekaj sitnosti glede dobavitve dovoljenja od mesta, ker mestni možje neradi vidijo, da bi se kaj dozdalo k starim stavbam, ker njih ideja je stare stavbe podreti in moderne postaviti.

Toda naše finančne razmere nam tega še dotedaj niso dopuščale. Torej nam ni drugega preostajalo, kakor dobiti permit in nadaljevat z našim načrtom. Poklicali in vprašali smo več kontraktorjev in naredili pogodbo z tistim, kateri nam je dal najboljše pogoje. Delo je že v teku in kljub slabemu vremenu precej dobro napreduje. V kratkem času bo že postavljena streha in s tem bo glavno izvršeno. Od znotraj bo šlo seveda veliko bolj hitro naprej, ker ne bo toliko vremenskih ovir.

Upamo, da bo do novega leta že vse gotovo, izvemši manjših pritklil, katere se pa še pozneje lahko izvrši. Na Novega leta dan mialimo imeti otvoritev nove dvorane in na novem odru se bo igrala krasna igra, katero bo občinstvo vsestransko zadovoljno. Na programu bo tudi še več drugih zanimivih točk, govori, petje itd., kar pa bo še prihodnjič bolj natančno poročano. Delničarjem Slovenskega delavskega doma se tudi obenem naznanja, da se bo vršila redna delničarska letna seja na 2. decembra ob 2. popoldne. Na dnevnem redu bodo tako zelo važne stvari, da bi bila v resnici stramota za delničarja, kateri se lahko, pa se ne udeležijo seje. Veste, kadar se Dom poveča, se povečajo s njim tudi stroški, poveča se tudi odgovornost direktorija. Torej delničarji naj pridejo vsi na sejo, da si zopet izvolijo odbor, kateri bo kos svojih nalogi za prihodnje leto. Ne pozabite 2. decembra popoldne!

Peter Puhek.

Vesela društva št. 439.

Fairport, Ohio.—Društvo št. 439 Slovenske narodne podporne jednote priredi v četrtek, dne 29. novembra (Thanksgiving day) zvečer plesno veselico v dvorani na Fairportu. Igrala bo izvrstna godba in postrežba obljublja biti izvrstna. Zato pa pridite vsi, da se skupaj zabavamo in veselimo na Zahvalni dan, dne 29. novembra zvečer.

Louis Spendal, tajnik.

PROSVETA

Seja Slov. podpornega društva. Moon Run, Pa.—Ker se ni dolgo odkar je bil v Prosveti priobčen dopis iz naše naselbine, nimam kaj posebnega poročati. Delavske razmere so slabe, stajka je in unija združena. Ubogi rudar se po dolgi stavki in izpritu vpraša, kaj mu je sedaj storiti.

Veliko se jih je vrnilo nazaj na delo, veliko jih pa čaka na delo, ki ga pa še dobiti ne morejo, ker smo štrajkali. Kdor ima še kakšno delo zunaj ali v tovarni, se vsak izrazi, da dokler zasluži 40c na uro, se ne vrne nazaj v jamo, ker v jami ne zasluži niti 40c na uro.

Kakor sem slišal od nekaterih, ki so se vrnili nazaj na delo, so slabo plačani. Od "mrtvega dela" ne dobe nič, ogoljufani so na vagi, tako da delajo skoro zastoj.

Omenim naj, da se vrši glavna letna seja Slovenskega podpornega društva v Moon Runu, Pa., dne 2. decembra t. l. ob 1. popoldne v navadnih prostorih. Bodo volitve uradnikov za l. 1929. Sklep zadnje seje je, da kdor se ne udeleži te seje, plača 50c v društveno blagajno za pokritje stroškov. To velja za vse člane, domače in zunanje, izveti so samo bolniki, ki so na bolniški listi. Prosim vse člane, da to upoštevajo. Frank Močnik.

Smrtina kosa.

Cherokee, Kans.—Sporočam žalostno vest, da je naše društvo "Nova domovina" št. 105 Slovenske narodne podporne jednote zgrubilo sobrata in predsednika Leopolda Preložnika, ki je preminul dne 20. novembra.

Pokojni je bil zvest član društva in jednote nad 20 let. Naše društvo "Nova domovina" št. 105 Slovenske narodne podporne jednote mu je darovalo v zadnji pohor prav kraven venec in njega članstvo se je v polnem številu udeležilo pogreba, za kar se v imenu društva vsem članom lepo zahvalim. Za darovani venec se tudi zahvaljujem članom društva št. 77 SSPZ, katerega član je tudi bil pokojni brat in tudi predsednik. Tudi tega društva člani so se udeležili pogreba v velikem številu.

Tu je zopet lep vzgled, kolikopomena je, če je rojak član katerega našega društva. Tu je dokaz kako potrebna so naša podporna društva, ki skrbijo za svoje člane v slučaju bolezni in olajšajo težkoče tistim, ki jih za seboj pustijo.

Pokojni Leopold Preložnik zapušta tu v Cherokeeju žalujočo soprogo, v Sanduskyju, Ohio, pa mater in eno sestro neke v državi New Jersey, tukaj pa veliki prijatelj in znanec, kar je jasno pričal njegov veličastni pogreb.

V imenu društva izrekam soprogi naše globoko sožalje! Pokojni Leopold naj počiva v miru v ameriški grobi.

John Telban,

tajnik dr. št. 105 SNPJ.

S pota.

V bolnici St. Mary's v Duluthu, Minn., je par dni po operaciji za kritično boleznijo umrl rojak John Francelj, stanujoč na Gilbertu, Minn. Spadal je k več slovenskim podpornim društvom. Tukaj zapušta soprogo in že odrasle otroke. Na Gilbertu je živel nad 21 let, v Minnesoti pa je prišel med prvimi slovenskimi naseljeniki.

Blag mu spomin! Matija Pogorelec.

Ženska zgorela.

New Orleans, La.—Ella E. Burbank, vdova armadnega častnika, ki se je proslavil v civilni vojni, je v nedeljo zgorela, ko se ji je vnela obleka od plamenov s plinske peči.

Bubonična kuga v Argentini. Buenos Aires, 26. nov.—V argentinski provinci Tucuman je izbruhnila bubonična kuga. Oblasti so uvedle karanteno.

Požar v vojašnici.

Rhineland, Wis.—V nedeljo je nastal v vojašnici državne narodne straže požar, ki je uničil vso opremo, vojaške rekorde in deloma razdeljal poslopje. Škoda se čeni na sto tisoč dolarjev. Sumi se, da je nekdo vrzel gorečo cigareto v kup papirja in je tako zanetil ogenj.

OPAZOVANJA

Green — Don Klöot.

Slavni španski vitez Don Klöot se je zakadil s kopjem v roki v mlino na veter in obležal v grabnu. William Green, slavni predsednik Ameriške delavske federacije, je napovedal te dni na konvenciji te organizacije, da se enkrat prihodnje leto zaleti v železne in jeklene stroje. Kje obleži, se še ne ve, obleži pa gotovo.

Burbonci so največja bolezen za moderno človeštvo. Burbonci, ki se nič pametnega ne nauče, svojih bedastost po nočjo pozabiti. Burbonci — pa naj so v dinastijah, burboznih zbornicah, v cerkvi, med bankirji ali med delavci. Povsod so enaka nesreča za napredek človeštva.

William Green je napovedal vojno iznajdbam strojev in maslini produkciji v modernih industrijah, ki povzroča, da na tisoče in tisoče delavcev zleti na cesto vsako leto, ker jih nadomestijo stroji. Ta je lepa. Green je do pičice podoben idiotem, ki mislijo, da je treba vsake tri mesece začeti gonjo proti butlegarjem, pa bo konec alkoholne pičaje v Ameriki.

Green je podoben onim siromakom na Angleškem, ki so v prvi polovici zadnjega stoletja razbijali pravkar uvedene predilne stroje in strojne stavbe; podobne je onim voznikom parizajev, ki so rohneli proti železnici. Če bi konj mogel govoriti, bi bil z isto pametjo, prav tako hud, ker mu je železnica, posebej no pa še avtomobil — odvzel garanje. Stroj je rešil delavca muk težkega dela, rešil ga je iz sužnosti telesnega garanja, a delavec je hud — menda zato, ker ljubi težko delo. Kakor oni zamorski sužnji, ki so protesti-

Kako se branijo rastline nepoklicanih gostov

Spisal M. Cilensek.

Ako položiš ušico na kosmat ali pajčevinast ali ščetinast in bodeč list, giblje se jako nerodno, ker se zamota z dolgimi nogami v kosmatinice in obliči, kakor da je privezana z vrvmi, ali pa se rani ob ostrih zobeh in trdih oseh. Takih listov in listnih skupin se ogibljuje nekrilate ušice, kolikor najbolj morejo, in najde jih po steblih in cvetnih rečljih samo do tja, kjer se začnajo omenjeni izrastki na obodih in časnih lističih.

Veliko več pa je takih žužkov, katerih telo ni mehko, ampak okovano s trdnimi kitinastimi oklepom. Tem niso zapreke niti najostrejši zobci niti najtrše osti, prav lahko se izmuznejo med njimi in korakajo naprej. Toda ravno med njimi je mnogo takih vrst, katere povzročujejo s svojim posetom zelo kvarno motitev cvetnih delov, in to zlasti tedaj, ko se je cvet odprl, pričakujejo posetnikov, ki naj prenesejo njega cvetni prah na brazdo sorodne posetinke. Najnaravnejše je pač to, da se ne stribi njih telesna velikost z npravo, kakršno je dobil cvet po materi prirodi, da namreč živalce vzpričo prepičle telesne obilnosti ne dosežajo niti pranske, napolnjenih s cvetnim prahom, niti brazde, da bi obvisel prah na nji, kadar iščejo medu, ponajveč skritega na dnu cveta. Tako nastane dvojna škoda. Prvič se porazgubi med, namenjen je takim žužkom, kateri omogočijo po svoji telesni postavi opravištev, t. j. prenos cvetnega prahu iz jednega cvetu na brazdo sorodnice. Kjer pa ni vode, izostanejo pripravni posetniki in na drugo roko seveda izostane tudi opravištev. Drugič se mnogokrat pripeti, da je dno napolnjeno z nepoklicanimi gosti, in tako je mogoče, da ne morejo oni, ki bi izvršili opravištev, potisniti sesala do dna.

Žužki s trdnimi kitinastimi oklepom so ali krilati in nekrilati. Prvi prihajajo, ako žive od rastlinski hrani, največ po zraku, letajo na cvet, drugi pa morajo po stebli in listih kvišku, da dospo do slaščice. Ti nekrilati žužki niso cvetu nikdar na korist, in to tudi taki ne, ki so dosti veliki, da bi smukali s pranske cvetni prah ali dosegli brazdo. Blagovoljni čitatelj pač lahko razsodi, kako je neki to mogoče. Pomisli naj zlasti to:

(Daje prihodnjak)

ZDRAVSTVO

Poljudna beseda o higijeni in srbiji za zdravje.

PRAVILNO DIHANJE IN ZDRAVJE.

Piše Zor Ivo.

Človeški organizem potrebuje za svoje življenje dvojno vrsto hrane in sicer: trdno in zrčno. Žal, da je pri nas malo komu znano, da je zrčna hrana neprimerno važnejša od trdne. Da to dokazujemo, navajam to-le razmotrivanje: človek lahko vzdrži brez trdne hrane več ur, da celo dni in tednov. Saj je vendar hotel že marsikdo ugajati občinstvu, da je stradal rekorden čas. Naravnost kot fenomen pa se običuduje človek, ki zdrži, ne da bi kaj dihal, preko pet minut. Jasen dokaz torej, koliko važnejša je zrčna hrana od trdne.

Mnogo jih je, ki mislijo, da je dihanje eno izmed tistih dejanj človeka, ki jih organizem kar motorično, podzavestno opravlja. "Saj vendar vsak človek pravilno diha. Če je pri takem dihanju preživel najdelikatnejšo življensko t. j. otroško dobo, ga tudi sedaj na stara leta ne bo vrag vzel," mi je trdovratno oporekal nekoč tovariš, ki sem mu o tem pravil. Toda njegovo mnenje je že v temelju napačno!

Današnji civilizirani ljudje ne dihaajo pravilno. Če rečem komu, naj globoko diha, bo pazil ta samo na kolikor mogoče dolg vdih. Mnogo važnejšega izdiha, ki mora biti daljši od vdiha, pa niti ne pozna. Ne samo to, da se proces v pljučih nepravilno in nepopolno vrši, tudi mišičevje, ki služi izvedbi izdiha, se ne razvija pravilno; zato pa imajo ljudje udrta prsa in izbočene trebue! Razlikujemo namreč prsno in trebušno dihanje. Za vsako posebej je potrebna neka skupina mišic, da se dobro izvrši. Tako pridejo v poštev: prsne in žagaste mišice, sprednja, ravna, zunanja in notranja trebušna mišica ter prečna trebušna mišica.

Ljudje so sami zakrivali—morda tudi motorično in podzavestno—da je njih dihanje napačno; pričeli so se neprimerno oblačiti. Številna opazovanja raznih raziskovalcev prirodnih narodov so pokazala, da ljudje, ki žive do mala goli vse svoje življenje pod milim nebom, sploh ne poznajo raznih boleznih kot so n. pr. gluhonemost, razne deformitete hrtenice in bolezni dihalnih organov, ki so pri nas čisto običajne!

Kakor sem že omenil, je izdih mnogo važnejši od vdiha. Zato daj tega mora trajati tudi daljšo dobo kot vdih. To je lahko izvedljivo in sicer na ta način: Med hojo ali tekoma pazi, da spravi dihanje v isti takt kot korakanje. Ko to dosežeš, tedaj te korake in vdiha med tem, ko n. pr. trikrat prestopiš, izdihaj pa v teku petih korakov. To razmerje seveda ne bo ostalo vedno isto, ker zavisi od vrste obremenitve organizma in od vitalne kapacitete pljuč, ki se s pravilnim dihanjem polagoma znatno zveča. Da dihamo v taktu s hojo, je potrebno tudi z drugega stališča. Sunki, ki jih prestra naš organizem med tekom, znatno ovirajo pljuča v njihovi funkciji. Če pa tem sunkom prilagodimo dihanje, omejenih motenj ni več, človek se ne zaduha.

Mnogo bolj bi bili sportisti rezultati, če bi polagali več poudarka na dihanje. Kajti le notranji organi, zlasti dihalni, so tisti čimtelji, ki odločuje o raznih sportnih uspehih, in ne mišice, ki so naši volji samo orodje! Mišice so le aparat, stroj, ki mora pravilno dimenzionirati, da služi svojemu namenu. Mišičevje pa si zgradimo s premljenim, nepretranim utrjevanjem (treningom).

Tudi dihanje skozi nos je velikega pomena, če vemo, kdaj in kako se ga je treba posluževati. Naši nosi je nekaka prirodna varnostna naprava pri našem organizmu. Služi predvsem kot filter in ogrevalec za zrak, ki ga vdihujemo. Poleg tega pa se izvrši v nosu nekaka preizkušnja vdiha: zrak, da se organizem reflektivno zavaruje pred raznimi bakterijami, v kolikor mu je to pač mogoče. Pri nižjih temperaturah je neobhodno potreb-

no, da dihamo skozi nos toliko časa, dokler se dihalna ne ohladi počasi do tiste temperature, ki vsaj povprečno zadostuje, da zaradi mraza ne nastane vnetje. To pride zlasti pri smučanju v poštve! Ko pa so dihalna priprajljena na mraz, lahko brez skrbi dihamo tako, kot zahteva od nas organizem.

Veliko napako delajo ljudje tudi s tem, da govorijo mnogo dalj časa, kot jim to dopušča dihanje. To opazujemo zlasti pri temperamentalnejših ženskah. Dobe se torej nekatere, ki hočejo vse v "eni sapi" povedati, ko je stavka konec, pa odpro usta in sunkoma potegnemo vase nekaj zraka, pri čemer jim uhaajo včas "neznani" glasovi. Takoj nato pa zopet prlično regljati, dokler se sredi stavka zopet ne zaduha in so tako prisiljene ponovno k prej opisanimu aktu. To je seveda jako utrudljivo, še bolj pa nezdružljivo. Kdor pa je podvržen tej napaki, naj ne obupa. Z glasnim čitanjem, upoštevajoč točno interpunkcije, se to lahko odpravi.

Na tem mestu naj tudi obrazložim, zakaj med delom ali med telesnimi vajami, ki zahtevajo pljuča v respiraciji, ne smes govoriti. Čestokrat slišimo v kakih telovadnicah, kako opominja telovadec tovariš, naj ne govori, pa morda še sam ne ve zakaj; pač zato, ker je druge tako slišal.

Kadar izvajamo omenjena dejanja, tedaj je v pljučih velika množina zraka pod večjim pritiskom, ki je v mirujočem stanju enakomerno porazdeljen po alveolah (pljučni mehurčki). Če se v takem položaju zasmejemo ali spregovorimo, se specifični pritisk v enem delu pljuč zveča, v drugem pa zmanjša, kar močno obremenjuje prožnost pljuč. V kritičnejših primerih zadostuje samo malenkostna izprememba specifičnega pritiska, da poči kaka žila—in pljučna krvavitev nastopi. Enako tudi sapnik pod prevelikim pritiskom odpove, ker se čisto zaradi napetih vratnih mišic ne more odpreti njegova zaklopka.

Nikak posebna umetnost ni, prilagoditi dihanje delu, ki ga trenutno opravljajo. Z malenkostnim večanjem dosežemo v kratkem nadoblast tudi nad dihalni in trud, ki smo ga imeli pri večanju, se obilo poplača. Obratno pa ima nepravilno in delu neprimerno dihanje, zlasti za človeka, ki je prisiljen k težkemu delu v alabih, nehijskih prostorih, jako zle posledice. Najrazličnejše bolezni ga napadajo, katerim bolj in bolj podlega njegov slabo odporni organizem, dokler s tuberkulozo ne dobi vstopnice za oni svet...

Velevažno je pravilno dihanje tudi v raznih bolezenskih primerih, ker si z njim lajšamo mučni položaj. Pri slabostih v želodcu, pri glavobolu in pri podobnih lažjih obolenjih, igra veliko vlogo sveži zrak, ker globoko dihanje izredno blagodejno vpliva v takih primerih. Enako je dihalna gimnastika, zlasti če je zvezana s zračno kopeljo, eno najboljših sredstev zoper neuspešnost.

Seveda je treba dihalne vaje izvajati popolnoma po prirodnih zakonih dihanja.—Kako pričnem dihalno vajo? Najprej dodobra izpraznim pljuča, nato pa polagoma vdihajmo, pri čemer v mislih enakomerno štejemo: zdaj takoj in brez vsake pavze preidemo v izdih, ki mora trajati tako dolgo, da se pljuča popolnoma prazna, da ne moremo ničesar več izdihniti. Dolžino izdiha lahko kontroliramo zopet s štetjem. Šele sedaj naj nastopi kratka pavza in nato zopet vdih. Načelo prirodnega dihanja je torej: izdih — pavza — vdih — izdih — pavza—in zopet vdih! Tega zaporedja posameznih delov dihanja ne smemo pod nobenim pogojem zamenjati. Največja napaka pa je, če se napravi pavza med vdihom in izdihom!

Ako se hočemo prepričati, ali je to pravilo dobro, tedaj opazujmo otroka ali živali, ki se popolnoma nepokvarjeno sledijo prirodnim zakonom. Seveda ne smemo primerjati svojega dihanja

nja tudi po intenziteti z dihanjem nebojlenega dojenčka ali n. pr. odraslega konja. Dočim je dihanje otroka, jasno, znatno šibkejšo kot naše, presega dihanje konja v tem oziru človeka.

V vsaki življenski dobi diha človek drugače. Pa tudi od trenutnega duševnega razpoloženja to zavisi. Dete diha hitro, tresoce in lahno, tako da se jedva opazijo posamezne faze dihalnega akta. Otrokova vitalna pljučna kapaciteta je pač majhna. Doraščajoč, zdrav človek diha nasprotno krepko in impulzivno, vendar pa je dihanje slabokrvnih, daš v tej dobi, skromno, nezdravo. Odrasel človek diha razvijo svojega duha odgovarjajoče globoko in umerjeno. — Kakor vidimo, je dihanje nekaka uredba, po kateri lahko starši in vzgojitelji sklepajo o otrokovem zdravstvenem stanju.

Zelo zanimiva je soodnosnost (korelacija), ki jo opazujemo pri človeku, med dihanjem in istočasnim duševnim doživljanjem.

Tako je naše dihanje pri globokem, abstraktnem premišljevanju jako malenkostno, zaradi česar pljuča ne dobe normalne množine kisika. Ker to vpliva, kaj pa, tudi na ves živčni sistem jako neugodno, se počutimo po takem duševnem delu celo fizično utrujene. Zdravstveno stanje tekom takega studiranja torej ni naravno, zato moramo tako delo vsakih 20 do 30 minut prekiniti, da se vzvrnamo, globoko zadihamo in se morebiti pri daljšem studiranju, tudi malo pregibljemo. Jako umerjeno bi bilo, da bi vsak človek, ki je uklene v tako delo, poznal nekatere, tako enostavne švedske vaje, ki pred vsem drugim razširjajo pralni krog in tako pospešujejo respiracijo. Če se v taki pavzi človek nekoliko pretagne, kakor pravimo, potem lahko tako studira tudi po več ur, ne da bi njegov organizem pri tem trpel kak škodo.

Kadar nas tarejo skrbi, ali kadar smo otožni, dihamo vedno počasi in nesigurno. Nasprotno pa je naše dihanje tudi razburjeno in nerodno, če smo mi razburjeni. A v tihi, tajinstveni okolici, v gozdni tišini ali v gorški samotni se naše dihanje pomiri, postane enakomerno in globoko. To je torej ono, kar nam dajejo gore in gozdovi in kar imenujejo ljudje—poživilo. In kadar se umiri dihanje človekovo, tedaj se umiri tudi njegova duša, organizem je ves miren—in to mu dobro de, ker se spočije.

Tudi v nadaljnjih doživljajih človekove psihe zasledujemo, da je vsako čustvo v tesni zvezi z dihalnim aktom.—V upanju n. pr. ali v pogumu, dovajamo organizem zadostno množino zračnega kisika, včas celo potencialno, zato smo v takem primeru vedno svetelgledni in razodni. V žalosti dihamo skromno. Zato nas organizem sam prisili k respiraciji in tedaj vdihnemo. Slično, toda še bolj malenkostno dihamo v grozi. V takem primeru pa prejme organizem tako malo potrebnega kisika, da čisto odpovedo celo mišice, to pa zlasti pri "šibkem spolu".—Kadar človek zazeha, tedaj se je njegovega organizma zaradi kakršnegakoli vzroka polastila zaspanost. Ves dihalni aparat se odtegne izpod nadzorstva duše, zato dopušta organizem premalo kisika, ta pa ga za svoj obstoj neobhodno potrebuje, pa nas prisili, da zazehamo. Sličnih pojavov zasledujemo v človeškem življenju nešteto. Nihče bi dihanju ne prišteval take pomembnosti!

Kakor lahko po vsem tem sklepamo, je respiracijska muskulatura popolnoma podvržena naši volji. Torej lahko s krepko vojo vplivamo posredno na vsa duševna razpoloženja in jih naravnavaamo tako, da so našemu zdravju v korist in prospeh!

(Z. in S.)

Zdravnik.

"Predvsem se morate držati diete: dvakrat na teden kozarec mleka in ničesar drugega." Pacient: "Pred jedjo ali po jedi, gospod doktor?"

Taki.

"Torej na skorajšnje svidenje, gospod." — "Ali midva se ne poznavata?" — "Seveda se ne, toda vi ste obekli moj povrniki!"

Vesti iz Jugoslavije

(Zbirno.)

Razveljavljena klerikalna lista v Mostah za občinske volitve. Po združenih delavskih volilnih listi je prišla zdaj vrsta na klerikalno listo. Glavar za okolično ljubljansko je razveljavil listo SLS za občinske volitve v Mostah, ker je bil en podpis ponarejen. Namesto kandidata ga je podpisala njegova hči. Zdal se "Slovenec" jezi in kaže na demokratsko listo, na kateri je bil tudi pol podpis ponarejenega. Neki demokratski kandidat kaže ne zna pisati kot svoj prijatelj, imena svojega pa ne zna. On zna napisati Bitenc, ne zna pa napisati Andrej, pa mu je ime pristavila njegova žena. In zdaj kažejo klerikalci na to in zahtevajo v "Slovenec", naj se tudi demokratska lista razveljavi. Klerikalci imajo poleg te liste še eno svojo listo in bodo na to volili. Demokrati imajo le eno, in če jim tudi to razveljavijo, bo ostala samo klerikalna lista. Daleč lahko pridemo...

Letalske nesreče

so pri nas tako pogoste, da jih skoro časopisi sploh ne beležijo več. Ni skoro tedna, da ne bi kdo padel z aeroplanom in se ubil. Te dni je v Novem Sadu strmoglavilo letalo v sredino ulice, padlo na ulico in se zarilo v zemljo. Pilot je bil mrtev, prav tako neko dekle, ki se je vozilo s njim. Malo prej je še letalo izvajalo lopine po zraku, nato so se krila odtrgala od trupla letala in trup je tresel v ulico. Govorijo, da gre za ljubavno tragedijo, da je pilot vzel nalašč dekleta s sabo v letalo in sam povzročil padec. Več ljudi na ulici je bilo od letala zadetih in potolčenih, vendar ni ubilo nobenega pasanta.

Izseljevanje iz mariborske oblasti.

Maribor, 6. nov. 1928.

Po poročilu velikega župana mariborske oblasti je statistika izseljencev, v prekoceanke kraje iz mariborske oblasti za dobo od meseca novembra 1927 do vseh septembra t. l. naslednja:

Izselilo se je iz mariborske oblasti v Uruguay 235 oseb, v Argentino 273 oseb, v Kanado 170, v Avstralijo 53, v Zedinjene države severne Amerike 11, v Brazilijo 5, v Maroko 1, skupno torej 748 oseb. Od tega števila odpade samo na Prekmurje 467 oseb, to je 62,7% vseh izseljen-

Slovenski advokat bo branil Radčevega morilca.

Advokat dr. Zor, ki ima svojo odvetniško pisarno v Beogradu, je te dni posetil Punišo Radčiča in se mu ponudil za zagovornika. Režimski beograjski listi ga hvalijo kot rodoljuba, ki je prevzel obrambo Radčiča iz čiste ljubezni do Srbov in iz čvrstega prepričanja, da je g. Radčič žrtve provokatorjev KDK... Ni samo dosti, da je za časa zločina bil v vladi Slovenec dr. Korosec, treba je bilo tudi najti slovenskega zagovornika za morilca... Bržkone je dr. Zor pristal klerikalec...

Smrtina kosa. V Ljubljani je umrla Mimica Cebuli, soproga trgovca, — Na Dunajski cesti št. 17 je preminula Helena Tumara, roj. Aleš. — Na Stari poti št. 2 je umrla Marija Volk-Košmerl. — V Štepanji vasi št. 24 je umrla gđ. Frančiška Vrbina, hčerka posestnika.

Najdba kipa iz Diklecijanove dobe. Ob priliki prekopavanja na židovskem pokopališču v Beogradu so izkopali te dni zanimiv kip iz rimske dobe, visok tri metre. Poškodovan je samo gorjni del kipa. Kip iz belega marmornja je iz dobe cesarja Diklecijana, torej približno iz leta 300 po Kristovem rojstvu, kar je razvidno iz napisov na kipu. Pričakujejo, da bo pri nadaljnjem prekopavanju našli še več zanimivih arheoloških izkopih.

Nenadna smrt delavca. Pri stavbi tverki "Slograd" na Jasenih je umrla nenadno smrti delavec Matija Gumilar, rojen 1898, in pristojen v občino Gornjo Lendavo v Prekmurju. Ko ga ni bilo na delo, so se podali na njegovo bivalnico in ga našli mrtvega. Zadel ga je srčna kap.

RAZNE VESTI

OLJNE POGODBE SPET V PREISKAVI.

Senatni odbor bo morda prekinel nekatere pogodbe.

Washington, D. C. — Senatni odbor za javna zemljišča bo uvedel zopet preiskavo glede pogodb, ki so bile sklenjene za izkoriščanje oljnikov na vladnih zemljiščih. Preiskava bo začela, kakor hitro se snide kongres in računa se, da bo stala na tisoče dolarjev. Odbor bo posvetil posebno pažnjo pogodbam, ki so bile sklenjene še za časa Wilsonove administracije z raznimi oljninimi operatorji in se tičejo oljnikov v Salt Creeku, Wyo.

Pričakuje se, da bo poklicanih več pri, ko prične zaslišanje. Senatni odbor ima tudi v načrtu, da se odpelje v Denver, Colo., in v Casper, Wyo., da tudi tam uvede zaslišanje pri.

Večina pogodb za izkoriščanja oljnikov v okolišču Salt Creek je bila sklenjena s West Refining kompanijo, ki je podružnica Sinclair Co. v Indiani. V senatnih krogih prevladuje mnenje, da so bile pogodbe uveljavljene na nelegalni način.

Eksperti v splošnem ne pričakujejo velike uspeha od preiskave. Krivci v sleparski kupčiji ne bodo prešli najbrž nobene kazni. Vlada bo morda v najboljšem slučaju dosega, da se ne bodo več obnovile pogodbe po preteku starosti, ki so bile sklenjene z West Refining kompanijo.

Napadalec dekleta aretirani.

Chicago. — Dva mlada fanta William Kane in John Peck sta v nedeljo zjutraj napadla skupino treh moških in dveh deklet, ko so sedeli v avtomobilu pred hišo na 3645 Costello ave. Bandita sta oropala skupino in nato vrgla dekleti v svoj avtomobil ter se odpeljala z njima. Enemu dekletu se je posrečilo skočiti z avtomobila, Mary Leviton sta pa bandita napadla v predmestju in ji povzročili težke telesne poškodbe. Mlada bandita sta bila pozneje prijeta in na Des Plaines policijski postaji, kamor sta bila pripeljana, bi ju ljudstvo linčalo, da ju ni branila policija. Miss Leviton je bila odpeljana v bolnišnico in njene poškodbe so take, da imajo zdravniki malo upanja, da okreva.

Mladi roparji aretirani.

Chicago. — Polica J. Joseph Kelley je v nedeljo aretirala John Mulawakija in Michael Machnikowskija, ko sta sedela v ukradenem avtomobilu. Na policijski postaji sta fanta izpovedala, da sta v družbi sedmih drugih mladih banditov izvršila v zadnjih par mesecih na dvajset ropov. Vsi člani roparske gänge so bili aretirani.

Požar v mestu bogatinov.

Chicago. — V nedeljo je nastal ogenj v Lake Forestu, kjer imajo svoje palače čikaški denarni mogotci, ki je deloma razjedal residence Laurence H. Armourja, znanega kralja čikaških klavnic. Škoda se cení na \$150.000.

Strojevodja in kurjač se ubila.

Martinsburg, W. Va., 26. nov. — Strojevodja in kurjač osebnega vlaka Baltimore & Ohio železnice sta se večer ubila, ko je vlak skočil iz tira v bližini tega mesta.

307 delavskih sporov rešenih.

Washington, D. C. — Delavski departament vlade je v zadnjem fiskalnem letu poravnal 307 sporov med delavci in delodajalci v Združenih državah.

Oče ubil svojega sina.

Toledo, O., 26. nov. — Will. P. Litteral je večerj ustreliš svojega sina v prepiru, ki je nastal med njima radi neke malenkosti.

Ali ste še naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojcem v domovino.

Zahvalni dan

Thanksgiving day ali Zahvalni dan je uradni praznik v vseh državah in teritorijih Združenih držav. Že od davna je običaj, da predsednik Združenih držav in guvernirji posameznih držav označujejo zadnji četrtek v novembru kot dan, ki naj služi svečanostim zahvale.

Idea proslave zahvalnega dne je starodavna in jo srečamo skoraj pri vseh narodih. Stari Hebrejci, Grki, Rimljani in Saksonci na Angleškem so proslavljali, pa tako tudi stari Slovani so praznovali svoje dožetke, ko se je ljudstvo radovalo radi dovržene žetve in se zahvaljalo božanstvu za storjene dobrate. Prva proslava zahvalnosti v Ameriki je bila dožetnica Pilgrimcev v Plymouthu l. 1621. To je bilo v jeseni po tragičnem letu, v katerem je pomrla polovica naseljenecv, ki so prišli s ladjo Mayflower. Vendar oni, ki so preostali, niso izgubili vere in nade v boljšo bodočnost. Posejali so koruzo, kakor so se naučili od Indijancev, ter pšenico in ječmen. Žetev je bila obilna, daleč nad pričakovanjem, in prvaki so sklenili proslaviti dan, v zahvalo Previdnosti. Po opisu sodeležencev prvega zahvalnega dne je naselbina odposlala štiri ljudi na ptičji lov in ta je bil tako uspešen, da je število ubitih divjih puranov bilo zadostno za vsa naselbina akazi teden dni. Skupina 90 Indijancev skupaj s poglavarjem Massasoit je prišla v goste. Svečanosti so trajale tri dni in ves čas so se ljudje s gostini vred gostili in zabavali. Pred svojim odhodom so zadovoljni Indijanci ulovili pet arn in jih poklonili svojim gostiteljem.

Ta proslava je ustanovila tradicijo zahvalnega dne v Ameriki. Puzan je ostal tradicionalna jed tega dne. Obed zahvalnega dne navadno obstaja tudi iz raznih drugih jedi, med katere absolutno spada bučno pecivo (pumpkin pie). Pa tudi omake iz brusnic (cranberry sauce) človek ne more pozabiti. Vsi ti obliski izvirajo iz prve proslave zahvalnega dne.

Zahvalni dan je postal vsenarodni običaj, ali nikjer se na ta dan ne proslavlja z večjo navdušenostjo kot v newenglandskih državah, kjer še vedno živi največ potomcev starih Pilgrimcev. Zahvalni dan se smatra velikim družinskim praznikom, ko se vsi člani družine, morda drugače raztreseni, zberejo okoli iste mize. — F. L. I. S.

NAROČNIKI POZORI!

Znamenje (Sept. 30-28) pomeni, da vam je naročnina potekla ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne ustavi. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstavljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče vstavljen valed napačnega naslova, plašite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina na celo leto je \$6.00 in za pol leta pa \$3.00. Člani S. N. P. J. doplačajo \$4.50 na leto, za pol leta \$2.40.

Za mesto Chicago in Cicero za leto \$7.50, pol leta \$3.75, na člane \$6.50.

Za Evropo stane na pol leta \$4.50, za vse leto pa \$9.00.

Tednik stane na Evropo \$1.70. Člani doplačajo eno 50c na poštnino.

Mladinski List stane za celo leto \$1.20.

Naročnino lahko tudi sami pošljete na naslov:

Upravištvo "PROSVETA"
2617 S. Lawrence Ave., Chicago, Ill.

NAZNANILO.

Društvenim tajnikom in tajnicam se tem potom nanaša, da morajo naznaniti vse spremembe naslovov članov, ter imena in naslove odstopnih, izstanih in izobčenih članov naznaniti upravištvu Prosvete, da se lahko točno vredi imenik za pošiljanje lista Prosveta. Imena in naslove, katere pošljete glavnemu tajniku, ostanejo tam v arhivu in jih upravištvo ne dobi. Torej je zelo važno, da vselej pošljete na našaš nato pripravljeno listinah vse naslove upravištvu Prosvete posebej. Pri vsaki spremembi naslova naj se vselej omeni stari in novi naslov. Upravištvo uljudno apelira, da društveni tajniki in tajnice to upoštevajo.—Philip Godina, upraviitelj.

Kadar želite gorkoto, samo NAŽGITE!

Gorkota na plin za vsakogar—The GAS HEATROLA

TO JESEN vredite vašo gorkoto pravilno. Zašnite pravilno (tako) od začetka sezone. Kupite si GAS HEATROLA—vajte do skrajnosti zadovoljnost gorkote. Narejena za prihranitev kakor za udobnost.

The Gas Heatrola—moderno gori—razkrojuje zdravstveno vlačno gorkoto po našemu gorkoto na "Furnace" peč. Uporabi plina za kurivo odpravlja preč popolnoma vse slinosti z napravljanjem ognja, prinašanja kuriva in odnašanja pepela. Ni prahu, ne saji in ne smeti. Navite in zašgite. Uredite kakor se vam poljubi—greje tako.

The Gas Heatrola izgleda kot krasen kos pohištva. Idejalna za mali dom, stanovanje, trgovino ali za urad. Naša jeenska pričetna ponudba je ugodna za upostavitve na vaš dom Gas Heatrola takoj. Pridite notri in vajte zadovoljno gorkoto.

\$5 TAKOJ
leto časa za plačati

Cena \$69.50—\$50 znižanja ako plačate takoj. Priplačilo postavimo in dajmo 25 četver plinov ceni ako trebo.

Posebna pričetna jesenska ponudba
\$10 vam damo za "vajo" za staro peč ali ogrevalec. (Bamo odjemalcem v Chicago.)

The Peoples Gas Light and Coke Company

Michigan Ave. at Adams St.

In 15 sosednjih razstavnih prostorih

(Poglejte v telefonsko knjigo za razstaveni prostor)

NAJBOLJE NAPRAVITE S PLINOM

